

Eero Eikon
käsikirjoitus

"Muistelmia Päivälehdien
perustamisesta"

julkaisu kirjassa "Päivälehdien muisto"
1889-1929,
Helsinki 1929

*Maanpöytäkirja
Suomen perustamisesta*

Minutelmia Päivällehden perustamisesta.

Päivällehden synty.

(Muistelmia.)

varmaandun

Pitkään ponnistusten ja suurten uhrausten tulos oli se suomenkielinen jokapäiväinen sanomalehti, joka vihdoinkin 1870-luvulla syntyi maan pääkaupungissa. Ja melkoisia ponnistuksia ja uhrauksia vaati se kai ^{sen pystytystä perustamisesta} jonkun aikaa edelleenkin. Suomenkielinen sivistynyt sääty oli siihen aikaan pieni ja kansan syvistä riveistä verrattain harvat vielä osasivat kaivata jokapäivä ilmestyvää ^{sanomaa} lehteä tai jaksoivat sellaista tilatakaan. ^{Mutta} Vasta vähitellen, ^{ja} ~~vaikka~~ ^{kin} sitten uskomattoman lyhyessä ajassa, kasvatti lehti itselleen oman lukijakunnan, hankki siksi riittävän tilaajamäärän, että sen taloudellinen asema tuli turvatuksi.

Sen synty ja kasvaminen tapahtui yhdessä kansallisuusliikkeen kehityksen ja vaurastumisen kanssa. Suomalaisuuden liikkeen saatua maalaiskansan valppaammat ainekset hereille ja mukaansa vedetyksi oli sen pää-äänenkannattajankin ^{tehtävänsä} ~~asema~~ ^{taattu.} varmasti turvattu.

Tuskinpa millään toisella lehdellä meidän maassa on koskaan ollut niin harrasta, kiitollista ja uskollista lukijakuntaa kuin tuon ainoan suomenkielisen ^{päivä-} ~~sanomalehden~~ ensiaikaiset lukijat. Muistan niin hyvin miten tarkoin varsinkin me nuori väki lehden luumme ja kuinka vahvasti uskoimme jokaiseen sille ^{sen} painettuun sanaan. Sellaista auktoriteettia ei pitkiin aikoihin enää ole ollut millään "porvarillisella" lehdellämme. ^{mutta} Suomen kansan opinhalu oli ^{aittona} herännyt. Kansakoululaitos kylvi opinalkeita kansan kasvaviin vesoihin, suomenkielisiä oppikouluja syntyi ja niihin virtasi lapsia tupain täydeltä. Ja pian tungeskeli "talonpoikaisylioppilaitten" taajat rivit myöskin yliopiston oppisaleissa. Suomalainen sivistynyt sääty kasvoi siten kahtaalta päin, toisaalta kohosi uusia kansankerroksia osalliseksi valistukseen, toisaalta liittyi lukuisia ^{vanhoistaan} piirejä ^{vis} entisistä sivistyneistä suomalaisuuden valtavaan liikkeeseen. Kehitys kävi nopeasti, keväisellä vauhdilla. ^{Mutta} Suomalaisuuden liike löysi valtavan vastakaikon silloisessa opiskelevassa nuorisossa. Ja toisaalta vaikutti uusi pohjoismainen kirjallisuus melkoisessa määrin 1880-luvun ylioppilasnuorison kehityksen suuntaan. Se imi siitä oppositsionihalun ja itsenäisyyden tunteen, joka ensin suun-

myöskin

tautui puoluetäisteluihin ylioppilaspiireissä, osakunnissa ja ylioppilas~~kunnissa~~^{issa}, mutta pian etsi toimintatilaaisuutta laajemmissa piireissä ja muilla aloilla. Kovin monta vuotta ei kulunut ennenkuin alkoi ilmaantua ^{ei enää tyydyttyä myöskään} tyytymättömyyttä silloista ^{an} ainoata ^{an} jokapäiväistä ^{an} ~~lenteä~~^{monenkiruista} ja sen auktoriteettia vastaan. ^{kin olleita epäillä} Lukijakunnan lisääntyessä kasvoivat sen vaatimuksetkin. Arvostelu heräsi.

X
Ylioppilaspolitikan alalta siirtyi pari siihen huomattavimmin osaaottanutta, ~~tavallaan~~ oppositsionimiestä, lakitiet. kand. Lauri Kivekäs ja maisteri Jonas Castren v. 1885 varsinaiseen puoluepolitiikkaan, tultuaan silloin ensi kertaa valituiksi valtiopäiville, edellinen porvaris-, jälkimäinen talonpoikaissäätyn. Mitään yhteistä asiallista ohjelmaa ei näillä ylioppilaskunnassa ^{siinä} ~~ei~~ taistellulla pohjalaisilla ollut, mutta se seikka, että jälkimäinen heistä kohdisti ponnistuksensa etupäässä talonpoikaissäädyn, monissa asioissa ~~kovin~~ vanhoillista johtajaa, kunnallisneuvos A. Meurmania vastaan, antoi hänen esiintymiselleen oppositsionin leiman. Hänen ympärilleen kertynyttä ryhmää talonpoikaishedustajia alettiin kutsua "nuoriksi", erottaakseen heitä Meurmanin "vanhasta" joukosta. Valtiopäiväin ulkopuolella ajoi innokas k. p. t:läinen Juhani Aho nuorten asioita vilkkaasti ja voimakkaasti kirjeissä eräille maaseutulehdille. ~~Ja~~ ^{myöskään} ~~hän~~ aikoihin jo heräsi ^{ajatus} uuden pääkaupungin lehden perustamisesta, "joka ajaisi ~~ylipäänsä~~^{myöskään} uudempia tuumia". ^{ka} ~~Ylipäänsä~~ oli 1885=vuoden valtiopäiväin aikana ^{joissakin} suomalaisessa sivistyneessä nuorisossa sangen vireä henki vallalla. Niinpä kirjoitti siitä eräs sen ajan heränneimmistä nuorista miehistä yksityisessä kirjeessä: "Ulkopuolella valtiopäiviä on samoin ikäänkuin kiehumassa uusihenkinen yleisö, niinkuin hiiva taikinassa. Kaikista enteistä näkyy, että meillä on uusi aika tulossa. Kun vaan valtiopäivät olisivat edes joka toinen vuosi, että valtiollisen elämän virkeys saattaisi muutkin ainekset liikkeille".

^{ainoasta suomalaisesta pääkaupungista} Alettiin entistä enemmän huomata puutteellisuuksia lehdes-
sä, kaikki eivät enää voineet likimainkaan joka kohdassa hyväksyä sen kantaa edes ^{neut} kaikissa sivistyksellisissä, kirjallisuus- ja taidekysymyksissä. ~~Samaan aikaan alkoi ilmaantua~~ ^{siinä} ~~erimielisyyttä~~^{erimielisyyttä} ^{laajasti} ~~myöskin~~^{pe koki} valtiollisissa asioissa, ~~erimielisyyksiä~~, jotka ~~alus~~ ^{oli} ~~tosin~~ ^{keskivät} vain toisarvoisia kysymyksiä, ja joiden ~~alkuperä~~ ^{oli} ~~enemmän tai vähemmän~~ ^{personallinen}. Mutta ne kiinnit-

tivät kuitenkin aikanaan suomalaisen yleisön huomiota puoleensa, olivat päivän pohdinnan alaisia ja antoivat alun vastaaisille suuntaeroavaisuuksille. 21885 -vuoden valtiopäiväin jälkeen ^{oli jo vakava} jatkui neuvotteluja uuden suomenkielisen valtiollisen lehden perustamisesta Helsinkiin. Sitä varten pidettiin ^{omman} eräs kokouskin Kuopiossa laulujuhlan aikana 1886. Lehdestä piti tulla "jyrkempi suomenmielinen kuin U. Suometar oli". Muusta kannan eroavaisuudesta ei liene oltu oikein selvillä. Mitään "vapaamielistä" ei siitä arvattavasti olisi tullut, sillä vapaamielisyyden oli H:fors Dagblad tehnyt ^{pitkiksi ajoiksi} mahdolliseksi suomalaiselle yleisölle. Puuhan etunenässä oli silloin maist. Jonas Castren. Jonkunlaisia osakkeen merkitsemislistojakin lienee ollut liikkeellä, vaikka huonolla tuloksella. Näyttää siltä kuin olisi puuhaan yhtyneet tyytymättömät ainekset olleet niin erivärisiä, että niitä oli mahdoton saada yhteen sulamaan. Puuhat raukesivat ^{hin} sikseen. Ja kun kohta sen jälkeen useita maaseutulehtiä joutui nuorempaan ^{en} suuntaan kuuluvain toimittajain ~~hätöön~~, yritettiin toistaiseksi tulla toimeen niillä. Mutta ylimielinen tapa, jolla pääkaupungin suomalainen lehti kohteli ^{maaseutulehtiä} noita vastarannan kiiskiä, kypsytti piarkin näissä sen vakauksen, että ^{siitä} tultaisiin näin yli olkain kohtelemaan siihen asti kuin olivat hankkineet ^{meidän} itselleen ^{omman} (ääni-
torven Helsinkiin. Helsinki oli silloin vielä enemmän kuin nyt kaiken henkisen elämän, ^{politiikan} keskus. Niin ^{kaulan} kuin "vanhoilla" yksin oli siellä ^{ol-yksi ainoa suomenkielinen} äänenkannattaja, määräsi ^{kan} se yleisen mielipiteen maassa, huolimatta toista säveltä ^{ne} ~~rättävistä~~ ^{ne} ~~nuorista~~ pikkulehdistä maaseudulla. Sama käsitys ~~tuli yhä yleisemmäksi samanmielisten keskuudessa helsingissä.~~

Ja sen vuoksi ei ajatus uudesta pääkaupungin lehdestä päässyt kuolemaan, vaan pohdittiin sitä ^{ehdolleen} eri piireissä. Niinpä piti ^{Helsingissä} joukko suomenmielisiä naisia alkupuolella vuotta 1888 ~~perään~~ kokouksen, jossa neuvoteltiin "mitä olisi tehtävä saadaksemme uuden suomalaisen lehden ja mitä me siltä lehdeltä tahtoisimme". Muuan osanottaja kertoo neuvottelusta m. m.: "Ei siitä kokouksesta juuri asiallista hyötyä ollut - rouva L:n oli mukana - mutta saatiinhan toki kuulla, että jokaisella oli jontenkin uskalias ohjelma. Osakkeille sitä ajateltiin. En minä siihen sentään usko. Jokin yksityinen mies sen etupäässä ^{kan} täytyy ilmestyä, muuten ei se mene. Sellaisen yrityksen takana tarvitaan personallinen innostus ja vakuutus". + Samana vuonna

joide lehti ei vielä
nyt pienintään
virkkusta jaksot.
tässä kysymyksestä
tunnustavista. Ei
virkkusta kukaan.

ja nimenpitemia-
michijitista

Merpuetukangpun sira
promotistya. Aptien
jumbuh ^{nyisira} di tustoin nika
othet omentadon kung.
pawanda, jiska diti, wunt
oka jondhulifora wastagari.
wana pui kongumangin tyana
mika lekat oke.

X Muna o fenotipja kuto
nevrastigat omni "ti" jeta
kadunko juu avastit hys-
tye oant jomte potinon tak-
kuno, ete potinon ab potin-
ne nekras ogelone. E en
muna jeta jeta ai arad!
Jekin ohtaj mung fex
tupajen tepy alandya-
munto ei jeta mune. Sellaan
grigaja tabane tarvata
personakim unnostes
ji vartuntes!

altri aiote adasy
fentulehet aliut em

pidettyjen Tampereen laulujuhlain aikana asia niinkään oli yksityisissä samanmielisten keskusteluissa vilkkaan pohdinnan alaisena, vaikkei mitään ^{yleistä} kokousta asiasta pidetty. ^{Minä} Niin pohdittiin kysymystä eri piireissä ja eri aikoina ilman että saatiin muuta aikaa kuin toivomuksen lausuminen, että uusi lehti olisi saatava. Kun suunnasta ja tehtävästäkin oli eri ajatuksia, niin oli ^{kin} oikeastaan asialle eduksi, että ei yrityksestä tullut alulle pannuksi ennenkuin uuden suunnan maaseutulehdet olivat ennättäneet jonkun vuoden vaikuttaa, kypsyttää mielipiteitä, vakiinnuttaa suuntaa ja valmistaa maaseutuala. Itse ^{le} puolestaan olin ollut mukana mainituissa hommissa vaikka kyllä suurella harrastuksella seurasin niitä. Kun sitten näytti, että ajatus alkoi raueta, ja tultaisiin kaiken todennäköisyyden mukaan jäämään vielä pitkiksi ajoiksi yhden lehden varaan pääkaupungissa, aloin minäkin puolestani suunnittelemaan uutta aloitetta. Haudoin asiata itsekseni puolelta ja toiselta, hankin tietoja ja tein laskelmia. Huomasin kuitenkin tuntevani liian vähän mielipiteitä maassa, voidakseni arvioida minkä verran todella uutta pääkaupungin lehteä kaivattiin ja missä määrin sillä saattaisi olla kannatusta. Ei ollut minulla myöskään sanottavaa kokemusta pääkaupunkilehden toimitustyössä en tuntenut sikäläisiä paino-oleja enkä toimitus y. m. menoja.

Huomattava on, että ^{kin} niihin aikoihin ^{kin} ei vielä uskallettu ajatella toista j o k a p ä i v ä i s t ä lehteä pääkaupunkiin, vaan oli ^{lehtien puolesta} meidän ihanteenamme silloinen norjalainen "Verdens Gang", joka ilmestyi kolmasti viikossa ja oli erittäin pirteästi toimitettu. Se oli ~~siihen aikaan~~ Björnstjerne Björnsonin äänitorvi ja useat muut Norjan etevimmät kirjailijat olivat sen vakinaisia avustajia. Tällainen lehti ei tietysti voinut kilpailla jokapäiväisten kanssa uutisten tuoreudessa, vaan se ei ollut tarkoitukseen. ^{Uudesta suomalaista lehdestä} Meidänkin lehdestä piti tulla samanlainen kirjallistaiteellis=valtiollinen lehti. Kolmasti viikossa ilmestyvän lehden toimitus- sekä painatuskulut olisivat tietysti melkolailla pienemmät kuin jokapäiväisen ja maaseutuyhteisö, johon ^{lehti} meidän kaikessa tapauksessa oli etupäässä vedottava, tyytyisi vielä jonkun aikaa 3=päiväiseen. Myöhemmin voisimme sitten laajentaa lehden jokapäiväiseksi.

Kesälomani 1889 käytin kiertomatkaan, jonka tein suureksi osaksi jalan Keski-Suomessa, Savossa, Karjalassa ja Hämeessä.

Olin vuodet 1887-89 Keski-Suomen lehtien toimittajana Jyväskylässä.

uudesta suomalaista
pääkaupungin leh-
destä meidän
ihanteena
meidän
lehtien
puolesta

osaksi J. A. Kari-Suomen, Savon, Karjalaisen ja Hämeen.

Kesäkuun 1889 näytin kiertomies, jonka tein suuren

aitten laulettua lehdet joutaviksi.

tyydytti vielä joutua siksi joutaviksi. Myöskin voitiin

jonon meidän kukaan joutavaksi oli etupäässä vedottava.

meikäläisiä pienessä kirkossa joutaviksi ja maanantai-ilta.

tyydytti lehdet joutaviksi - sekä palautettiin olivat tietysti

laulettaviksi - joutaviksi joutaviksi. Kukaan ei voinut ilme-

terkettömään. Meidän lehdet ja joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

ja joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

miten. Se oli joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

oli meidän joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

en joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi joutaviksi

5.
Tällä matkalla koetin ottaa selkoa mitä uuden lehden puuhasta ajateltiin ja sain sen käsityksen, että varsinkin Savon ja Karjalan puolella toivottiin sellaisen syntyvän. Tietysti tapasin etupäässä sellaista väkeä, joka jo nuoreen suuntaan kuuluvain maaseutulehtien kautta oli imenyt tyytymättömyyttä pääkaupungin lehteen, joten tietoni olivat koko joukon yksipuolisia. Mutta sittenkin olivat tiedusteluni tulokset sellaiset, että oli mielestäni aihetta panna yritys alulle, jos se vaan taloudellisesti pystyyn saataisiin. Saavuin sitten kiertoretkelläni heinäkuussa Kolhoon Keuruulla, jossa silloin vietti kesänsä Juhani Aho sekä Järnefeltien veljessarja. Yhdessä siellä pohdittiin lehtisuunnitelmiä, ^{jo päätettiin perustaa järkevä lehti} jotka pääasiassa saavuttivat toisten hyväksymisen. Päätettiin lähettää kehoituskirjeitä takuusitoumusten merkitsemistä varten uudelle lehdelle ja jos 10,000 markan määrä saataisiin syksyyn mennessä merkityksi, alottaa lehti 3-päiväisenä seuraavan vuoden alusta. Kehoituskirjeen allekirjoittivat Juhani Aho, Arvid Järnefelt ja allekirjoittanut, ~~sekä neljäntenä toimittaja E. O. Sjöberg, Helsingistä.~~ Viimemainitun yhtymistä pidettiin tärkeänä sen vuoksi, että hän oli ainoa meistä, jolla oli monipuolinen kokemus sanomalehtimiehenä Helsingissä.

Listat painatettiin ja lähetettiin yhteisesti laadittujen luetteloiden mukaan henkilöille, joiden otaksuttiin mahdollisesti uutta lehtiyritystä suosivan. Takaussitoumukset olivat sadan markan suuruisia ja ne kannettaisiin vain siinä tapauksessa että tappiota syntyisi. Listat piti ^{to}viimeistään syyskuun kuluessa ^{eluvu}palauttaa minulle Jyväskylään.

Laskuja tehdessä otaksuimme lehden tuottavan ensi vuonna tappiota "korkeintaan" noin 25 tuhatta markkaa. Jos saisimme 10,000 markan garantian, jäisi meidän, lehden perustajain, korvattavaksi noin 15 tuhatta. Tästä tappiosta sitoutuivat ~~Aho, Järnefelt ja Sjöberg~~ ^{toiset Aho, Järnefelt ja Sjöberg} kukin vastaamaan korkeintaan 3000:sta markasta. Jäännös jäisi minun suoritettavakseni. Laskujen perusteeksi oli otaksuttu lehden ensi ^{my}vuosina saavan 3000 tilaajaa.

Listat eivät ~~tietysti~~ palanneet likimainkaan kaikki määrättyinä aikana, niinkuin ne eivät yleensä palaa aikanaan tällaisissa tapauksissa. Aho matkusti lokakuun alussa Pariisiin eikä sen vuoksi voinut olla ^{nyt}mukana lehden startissa. Se oli tietysti korvaamaton vahinko meille. Järnefeltillä taasen oli paraikaa kiireimmät tentamien ajat lakit. kand. tutkintoa varten. Hänkään ei ^{voinut}saattanut alussa ottaa osaa lehti-^{perustamiseen}töihin. Kun lokakuun alussa

Monen mielestä oli lehti yhteiskunnallisissa ja sivistyksellisissä kysymyksissä vanhoillinen ja toisin ajattelevia kohtaan suvaitsematon. Erimielisyyttä ilmestyi myöskin valtiollisissa asioissa, joissa lehti ei sietänyt pienintäkään vivahdusta pääkortteerin hyväksymistä tunnuslauseista. Erimielisyydet koskivat tosin alussa vain toisarvoisia kysymyksiä. Mutta ne kiinnittivät kuitenkin aikanaan suomalaisen yleisön huomiota puoleensa, olivat päivän pondinnan alaisia ja antoivat alun vastaisille suuntaeroavaisuuksille.

1885-vuoden valtiopäiväin jälkeen kuuluu jo olleen vakavia neuvotteluja toisen suomenkielisen valtiollisen lehden perustamisesta Helsinkiin. Sitä varten pidettiin muuan kokouskin Kuopiossa laulujuhlan aikana 1886. Lehdestä piti tulla "jyrkempi suomenmielinen kuin U. Suometar oli". Muusta kannan eroavaisuudesta ei liene oltu oikein selvillä. Puuhan etunäissä oli silloin maist. Jonas Castren. Osakkeen merkitsemislistojakin lie-
nee ollut liikkeellä, vaikka huonolla tuloksella. Näyttää siltä kuin olisivat puuhaan yhtyneet tyytymättömät ainekset olleet niin erivärisiä, että niitä oli mahdoton saada yhteen sulamaa. Puuhat raukesivatkin sikseen. Ja kun kohta sen jälkeen useita maaseutulehtiä joutui nuoreen suuntaan kuuluvain toimittajain hoitoon, yritettiin toistaiseksi tulla toimeen niillä.

Mutta erimielisyydet lisääntyivät ja ylimielinen tapa, jolla pääkaupungin suomalainen lehti kohteli maaseutulehtiä ja niiden esittämiä mielipiteitä, kypsytti toimittajissa piankin sen vakaumuksen, että heitä tultaisiin näin yli olkain kohtelevaan siihen asti kun olivat hankkineet oman äänitorven Helsinkiin. Helsinki oli silloin vielä enemmän kuin nyt kaiken henkisen elämän, politikankin keskus. Niin kauan kuin siellä oli yksi ainoa suomenkielinen äänenkannattaja, määräsi se yleisen mielipiteen maassa. huolimattatoista säveltä kannattavista maaseudun pikkulehdistä. Maaseutukaupunkien suomalaisten lehtien joukossa ei myöskään silloin vielä ollut ainoatakaan kuusipäiväistä, joka olisi voinut olla jonkunlai-

sena vastapainona pääkaupungin lehdelle. Sen vuoksi ei ajatus uudesta pääkaupungin lehdestä päässyt kuolemaan, vaan pohdittiin sitä edelleen eri piireissä. Niinpä piti joukko suomenmielisiä naisia alkupuolella vuotta 1888 Helsingissä kokouksen, jossa neuvoteltiin "mitä olisi tehtävä saadaksemme uuden suomalaisen lehden ja mitä me siltä lehdelta tahtoisimme". Muuan osanottaja kertoo neuvotteluista m.m. "Ei siitä kokouksesta juuri asiallista hyötyä ollut, mutta saatiinhan toki kuul- la, että jokaisella oli jotenkin uskaitaa ohjelma. - En minä siihen sentään usko, jokin yksityinen mies sen etupäähän täytyy ilmestyä, muuten ei se mene. Sellaisen yrityksen takana ~~täytyy~~ tarvitaan per- sonallinen innostus ja vakuutus! Samana vuonna pidettyjen Tampereen laulujuhlain aikana asia niinikään oli yksityisissä samanmielisten keskus- teluissa vilkkaan pohdinnan alaisena, vaikkei mitään yleistä kokousta asiasta pidetty. Muuta tulosta ei tästä pohdinnasta ollut kuin toivomuk- sen lausuminen, että uusi lehti ol^{si} saatava. Kun lehden suunnasta ja tehtävistäkin oli eri ajatuksia, niin olikin asialle eduksi, että ei yri- tystä tullut alulle pannuksi, ennenkuin maaseutulehdet olivat ennättäneet mielipiteitä kypsyttää ja maanalaa valmistella.

neet. Se sai hartaita, innostuneita lukijoita siellä täällä, sellaisia, jotka aatteen vuoksi lehteä tilasivat ja jotka sittemmin muodostivat ^{muodostivat} n. s. puolueen kantajoukon. Mutta niitä oli harvassa. Ja niin tuiki vähäisillä toimitusvoimilla, kuin lehden alussa saatettiin ottaa, ei se voinut uutislehtenä kilpaila toisten Helsingin lehtien kanssa. Pieni kokokin vaikutti lukijaan lamauttavasti. Se seikka ei sittenkään olisi niin paljon merkinnyt, jos vähäinen sisälllys olisi jaksettu riittävästi seuloa ja valmistaa, mutta siihen ei tietysti parilla miehellä riittänyt aikaa. Ei ollut myöskään varoja maksaa avustajille ja ilmaiseen avustukseen väsyä pian innokaskin ystävä. ~~Meistä vakinaisista toimittajista oli ensi vuonna toimitussihteerillä palkkaa 300 mk:aa kuussa, päätoimittajalla taloudenhoitajalla ei mitään keke vuonna.~~ Kolmanneksi varsinaiseksi toimittajaksi tuli ~~ensi vuonna~~ ^{Kuitakin muhalla vastattiin} maist. Filip Varén, joka hoiti ulkomaan osastoa ~~350 mk:n palkalla kuussa.~~ ^{ja myöhemmin vuoden varrell.}

^{maininta} Ilmoituksia sai lehti kovin vähän. Osaksi oli siihen ^{kal} syynä sekin, ettei siihen aikaan vielä ymmärretty ilmoitusten hankkimista siinä merkityksessä kuin nykyään - ^{varsinkin} taloudenhoitajan puutekin siihen vaikutti - mutta suurimpana syynä oli tietysti pieni leviäminen ja lehden nuoruus. Ilmoitustulot eivät ^{enfi onoma} nousseet kuukaudessa - parhainakaan kuukausina - edes siihen määrään, minkä nykyiset Helsingin päivälehdet saavat niistä yhtenä ainoana - ~~vieläpä kaikkein huonompina~~ ^{seurauksena} pyhä p ä i v ä n ä ä n .

Varsin pian kävi meille näin ollen selväksi, että ^{olme} laskemme eivät pitäneet likimainkaan paikkaansa ja että me emme jaksaisi yksinämme lehteä kovin kauan ylläpitää. Mutta jatkaa sitä piti, se oli ~~meistä~~ ^{meistä} selvää, ja sen vuoksi aloimme kesällä 1890 puuhata osakeyhtiötä lehteä varten. ^{Kirjoitukset ja}

^X Talven kuluessa oli eräs 1885 ^{v.} valtiopäiväin "nuorista", jotka eivät muuten olleet missään tekemisissä lehden perustamisen kanssa, lakit. kand. Lauri Kivekäs, osottanut halua liittyä lehtemme kannattajiin. Hän oli käsitellyt lehdessä parissa nimimerkillään varustetussa kirjoituksessa ^{eräitä} joitakin lainopillisia kysymyksiä ja muuten ilmaissut olevansa ylipäänsä päivän kysymyksissä lehden kannalla. Kun siis keuhällä otettiin puheeksi osakeyhtiön perustaminen ~~lehdelle~~, oli luonnollista että pyysimme häntä mukaan, varsinkin kun hänellä suosittuna

leht, kirjasta
kuvat pantiin liitteeksi. Ja niin jatkoi ^{hyvässä ajassa} ~~kirasto~~ toimintansa
päättämällä ^{hyvässä ajassa} ~~kirasto~~ toimintansa ^{hyvässä ajassa} ~~kirasto~~ toimintansa, että
tulos nyt oli ^{hyvässä ajassa} ~~kirasto~~ toimintansa ^{hyvässä ajassa} ~~kirasto~~ toimintansa, ^{hyvässä ajassa} ~~kirasto~~ toimintansa
kerättäessä.

9.
asianajajana oli paljon tuttavuuksia ympäri maata. Meidän, lehden toimittajain ja perustajain nimien ohella, oli siis hänen nimensä niiden kirjeiden alla, joita yhdessä osakelistain kanssa lehden ystäville lähetimme. Kivekäs-vainajalla oli vilkas mielikuvitus ja hän rakenteli mielellään suuria suunnitelmia. Meidän aavistamattamme suunnitteli hän yhteisestä yhtiöpuuhastammekin sellaisen jättiläisyrityksen, joka sai meidän P-lehden pienten toimittajain tukat pystyyn, kun niistä vähitellen syksyn tullen kuudessa toista tai toista tietä saimme kuulla. Kerrottiin, että Lauri Kivekäs puuhaakin toista lehteä, ettei perustettava yhtiö tulekaan P-lehteä jatkamaan. Hän tiedustelee lehdelle uusia toimittajia j. n. e. Me emme ensin uskoneet noita juttuja, väitimme niitä juoruiksi. Mutta pian alkoi maaseudulta saapua kirjeitä, joissa kerrottiin samasta ja vielä enemmänkin. Eräissä kokouksissa, joissa K. oli kerännyt uuden yhtiön osakkeita, oli hän ilmoittanut yhtiön tarkoituksen olevan ostaa molemmat suomalaiset pääkaupungin lehdet, U. Suomettaren ja Päivälehdet, jotka yhdistettäisiin suureksi suomalaisuuden äänenkannattajaksi, jota kaikki suomenmieliset voisivat yhtyä kannattamaan. Missään tapauksessa ei yhtiötä perustettaisi P-lehden jatkamiseksi eikä sen toimittajia tulisi siihen otettavaksi. Kuulimme myöskin, että L. K. jo oli tiedustellut uudelle lehdelleen toimittajiaakin. Päätoimittajaksi oli pyydetty m. m. maist. H. Gebhardia ja lehtori A. J. Melaa (en tiedä kumpaista ensin) ja aputoimittajiksi useita nuoria oppineita. Siis miehiä, jotka epäilemättä olisivat hoitaneet lehden hyvästi. Tietääkseni ei kukaan niistä kuitenkaan ollut halukas ottamaan vastaan L. K:n tarjousta ja antautumaan tälle heille kullekin silloin uudelle alalle.

Saatuamme varmuuden näistä L. K:n yksityishommista, kävin eräänä synkeänä syysaamuna tapaamassa häntä hänen toimistossaan L. Henrikinkatu 12. Pitkän odotuksen jälkeen sain andienssin, joka ei kuitenkaan tullut pitkäksi. Vaihdettiin muutamia kovia repliikkejä. Minä vaadin selvitystä hänen puuhistaan meidän selkämme takana, ^{hän vain ei lausunut} vältti selvää vastausta. En enää muista sanalleen vaihdettuja vihapuheita. Siihen tuo niihin asti ystävysten aamupuhelu päättyi, että L. kaunopuheisimmalla äänellään ja suurella käden liikkeellä, joka viskasi erään tuolin kumoon, neuvoi minua ulos. Ja kun keskustelu tapahtui K:n toimistossa, suuren kundijoukon kuunnellella seinäverhojen toisella puolella, katsoin velvollisuudekseni heti noudattaa isännän viittausta.

palautettiin
historia

Tällaisilla enteillä pidettiin sitten uuden Helsingin Suomalaisen Sanomalehti Osakeyhtiön perustava kokous marraskuun I p:nä 1890. Puhetta kokouksessa johtamaan valittiin hra Kivekäs. Osakkeiden merkintä oli käynyt hyvin: palanneilla listoilla oli merkitty 103,000 mkaa (osakepääoma oli ilmoitettu 200,000:ksi, mutta yhtiön tuli alkaa toimintansa kun 100:000 oli merkitty.) Yhtiö päätettiin siis perustaa ja laadittu sääntöehdotus hyväksyttiin ~~erityisillä~~ pienillä muutoksilla ja kokouksen ~~pöytäkirjalle~~ ^{puheenjohtajalle} sihteerille ja allekirjoittaneelle ^{viikoksi} annettiin toimeksi hakea niille vahvistus. Allekirjoittaneelta kysyttiin oliko halukas luovuttamaan yhtiölle Päivälehden ja kun vastasin siihen myöntävästi, jätettiin valittavan hallintoneuvoston tehtäväksi sopia minun kanssani lunastamisen ~~ehdoista~~ ^{overtus} ~~ehdoista~~ ^{tar}.

Lehden kannan suhteen oltiin kokouksessa ylipäänsä sitä mieltä, että sen tulisi "täydelleen seurata Päivälehden ohjelmaa". Mutta esiintyi siellä toinenkin mielipide, joka ei kaikessa hyväksynyt P:lehden kantaa. Tämän mielipiteen kannattajat ^{ja} olivat Tamperelaiset osakkeenmerkitsijät. Keskustelun lehden kannasta viritti toimittaja K. Viljakainen, lukemalla julki osittaisotteen "Tampereella pidetyn kokouksen muistiinpanoista, jossa kokouksessa keskusteltiin ja päätettiin osakeyhtiön perustamisesta kuusipäiväisen sanomalehden perustamiseksi".

Kun on epäilemättä mielenkiintoista tietää milta kannalta tamperelaiset uuden pääkaupungin lehden harrastajat olivat, julkaisen tässä mainitun osittaisotteen kokonaisuudessaan, sellaisena kuin hra V. sen jälestäpäin ^{korjattuna} jätti yhtiön hallintoneuvostolle. Se oli näin kuuluva:

Oct

"Uuden Suomettaren, jouduttuaan harvain yksityisten käsiin, jotka määräävät lehden kannan, ei katsottu enää voivan olla yksinään kaikkien niiden aatevirtain tulkkina, jotka liikkuvat suomalaisessa puolueessa, eikä siis edustavan koko tätä puoluetta. Eivät myöskään saa ne nuoret kirjailijat, joiden mielipiteet eivät sovellu U. S:n kaavaan, tilaisuutta kehittää lahjojansa, joka seikka on suureksi haitaksi nuorelle kirjallisuudellemme, kun tiedetään, minkälaisena koulussa sanomalehtikirjailijamme ^{eminen} on muissa maissa. Näistä syistä katsottiin toinen suomenkielinen lehti pääkaupungissa olevan välttämättömän tarpeellinen. Aiotun lehden suhteen katsottiin tarpeelliseksi

11
määritellessä, että sen tulee olla vakavasti ja taatusti suomen-
mielisen ja kansanvaltaisen, itsenäisen ja kenestäkään yksityi-
sestä tai erikoisryhmästä riippumattoman. Pitäen silmällä kai-
kinpuolista edistystä ei se saisi antautua minkään erityisen
aatteen palvelukseen jättämällä syrjälle muut kannatettavat
pyrinnöt. (Itse puolestaan välttää yksipuolisuutta eikä estä
toisin ajattelevia saamasta mielipiteitään julkisuuteen). Ke-
nenkään uskonnollista tunnetta ei se saisi loukata eikä tehdä
todellista vakuutusta pilan esineeksi. (Uskonnollisen vakuutuk-
sen arvostelua ei tietysti voida pitää loukkauksena, kunhan
arvostelu on asiallista).

Kun nykyisellä Päivälehdellä ei arveltu muutamain varo-
mattomuuksien tähden olleen sitä menestystä, että voisi sen
toimintaa toimitusvoimia lisäämällä jatkaa, niin pidettiin
toivottavana, että lehti alettaisiin uutena yrityksenä. Koska
Päivälehden toimittajat kuitenkin ovat olleet tienraivaajina
toiselle kansallismieliselle lehdelle, niin olisi heille tar-
jottava paikka uuden lehden toimituksessa, jota paitsi hra
E. Erköle olisi korvattava se aineellinen vahinko, jota hän
personallisesti mahdollisesti tuli kärsimään, jos Päivälehti
uuden yrityksen tieltä lakkaisi."

In fidem:

K. Viljakainen".

Asiakirja luettiin kokouksessa ilman kahta sulkumerk-
kien sisällä olevaa lausetta, jotka hra Viljakainen lisäsi
jälestäpäin, eikä voinut sellaisena olla tekemättä hieman koo-
millista vaikutusta. Keskustelussa huomautettiin siitä ja
antoi hra V:nen sen johdosta ensin suulliset selitykset ja
täydensi sitten "osittaisotettaan" edellä olevaan muotoon.
Tällaisena ei yhtiökokouksella ollut mitään siinä lausuttuja
toivomuksia vastaan huomautettavaa, vaan olivat toivomukset
sen mielestä "huomioon otettava".

Sen enempää ei lehden kannasta keskusteltu eikä pää-
tetty. Yhtiön hallintoneuvostoon, jonka tehtävänä tuli ole-
maan, paitsi päätettyä Päivälehden ostamista allekirjoitta-
neelta, johtokunnan sekä päätoimittajan vaali, valittiin il-
man äänestystä: hovioikeudenneuvos D. V. Åkerman Viipurista,
kauppias F. Neppenström Joensuusta, johtaja K. Killinen Kuo-
piosta, maist. A. Vuorinen Tampereelta sekä Helsingistä
professori K. Hällstén, asianaajaja L. Kivekäs, lääket. lisen-

(Kittin kauppa. ap.)

¶ Näin näytti siis lehdessä tulevaisuus olevan turvattu.

Alkua vielä - oh' kumitankin edessä muutama muuttanut kunnan
kunin yhtiö jätti toimimaa. Lenni Kivikis, jota jo muuten
atnase oh' liittynyt Päivälehdessä avustajiin, oh' jättänyt postin.
Että muuten yhtiön jätti. Vastaa molemmat puoleltaiset jätti
Kuninkaan lehdet, jotka yhdistettiin jätti. Puoleltaisten
äänenkannattajaksi. Ja hän näytti nyt rakentamaan esteitä
tälle, että yhtiö, jota me olimme jättänyt jätti. O'lehdessä
kannattajaksi, nyt näytti siihen. ~~Että jätti~~ liikkeeseen koko
muuten asiainjättäminen. (Tätä varten hän

siaatit M. Äyräpää ja Th. Löfström sekä tirehtööri E. Biese ja varajäseniksi: lakitiet. kand. K. Castrén, varat. F. E. Snellman ja lehtori A. J. Mela.

H Kokous oli siis mennyt, ~~asianomaisessa järjestyksessä~~, ilman että sanottavasti mitään merkkiä näkyi ~~niistä~~ erikoispuuhista, joita ennen kokousta oli kerrottu. Tamperealaisten separatismiaan näytti ^{meillä} sangen viattomalta ja oli ^{vat hienon vastustuksen} meidän käsit-tyksen ^{muun} mukaan jo tullut tyydytetyksi. Pian kuitenkin huomasimme että vaikeudet eivät suinkaan olleet vielä voitettut. Lehdessä olleen uutisen johdosta kokouksen päätöksistä, julkaisi hra Kivekäs U. S:ssa oikaisun, ilmoittaen kokouksen puheenjohtajana, ettei P-lehden suhteen oltu vielä mitään päätetty, ja antaen siten lehden vastustajille hyvää aihetta kannustukseen sitä vastaan.

Hallintoneuvoston ensimmäisessä kokouksessa 10 p. marrask. 1890, jossa olivat saapuvilla hrat Hällstén, Killinen, Åkerman, Löfström, Biese, Äyräpää, Kivekäs, Castrén, Snellman ja Mela, ^{hän} teki puheenjohtajaksi valittu hra Kivekäs sen muistutuksen yhtiökokouksen pöytäkirjaa vastaan, että kokouksen päätös lehden kannasta ei muka ollut siihen oikein merkitty. Hän väitti kokouksen päättäneen hyväksyä noudatettavaksi kokonaisuudessaan sen memorandum, jonka hra Viljakainen oli lue-
nut ja joka oli pöytäkirjaan liitetty. Samaa mieltä olivat hrat Äyräpää ja Löfström, jota vastoin hrat Biese ja Snellman väittivät pöytäkirjaa oikeaksi. Muut hallintoneuvoston jäsenet eivät olleet yhtiökokouksessa läsnä eivätkä sen vuoksi katso-
neet voivansa ryhtyä mihinkään toimeen ennenkuin saatiin selville mikä kanta yhtiökokouksessa on määrätty yhtiön sanoma-lehdelle. Enemmistö päätti siis kutsua uuden yhtiökokouksen 29 p:ksi marraskuuta.

Muistettava on, että hra Kivekäs oli puheenjohtaja myös-
kin yhtiön perustavassa kokouksessa ja että hänen velvollisuutensa siis lähinnä olisi ollut pitää huolta siitä, että sen päätökset saivat oikean muodon ja tulivat oikeen pöytäkirjaan otetuksi. Pöytäkirjan pitäjä kokouksessa oli lakitiet. kand. P. ^{Jama} ~~suore~~lainen ja sen tarkastajina varatuomari O. Lang ja kirjailija J. Brofeldt (Aho).

^h Hallintoneuvoston kokous kesti klo 7,30:sta i. p. klo 3:een aamulla ja kuuluu olleen sangen riitaisa. Siinä esitet-

tiin m. m. myöskin pari kirjallista lausuntoa maaseudulta. Joukko Viipurilaisia osakkeenmerkitsijöitä oli hra Bieselle lähettänyt hallintoneuvoston kokouksessa esitettäväksi näin kuuluvan kirjoituksen:

"Ainoastaan kaksi suuntaa kansallisessa sanomalehdistös-
sämme on osoittanut elinvoimaisuutta: vanhoillinen suunta,
jota edustaa Uusi Suometar ja muutamat maaseudun lehdet sekä
nuorten suunta, jota edustavat Päivälehti ja useammat maaseu-
tulehdet. Näistä pääsuunnista poikkeavia mielipiteitä löytyy
tietysti usealla kansalaisella, mutta uutta lehteä perustaessa
niiden noudattaminen tappaisi koko yrityksen, koska ei ole
käytännössä mahdollinen jokaisen yksityisen kantaa varten ru-
veta lehteä toimittamaan. Vanhoillisen suunnan lehti taas on
pääkaupungissa jo olemassa eikä suinkaan kaipaa syrjäisten
kannatusta. Järkevällä pohjalla pysyen voipi siis ainoastaan
nuorten, se on edistyspuolueen lehden kannattaminen pääkau-
pungissa tulla kysymykseen. Jos taas tahdotaan ettei lehti
kuole syntyessään, niin on sen toimitukseen valittava miehiä,
jotka itse teossa ovat osoittaneet, että nykyajan kysymykset
elävät heidän veressään, että niitä ja omaa kansallisuutta
palveleminen kansanvaltaisessa mielessä on heillä sisällisenä
tarpeena.

Näillä perusteilla olemme sitä mieltä, että Päivälehteä
on ehdottomasti jatkettava samaan suuntaan kuin tähän asti,
lukuun ottaen ne huomautukset, jotka tamperelaiset hra Vil-
jakaisen kautta esittivät perustavan kokouksen pöytäkirjaan
otettavaksi ja jotka yksimielisesti hyväksyttiin".

Ainoastaan näillä ehdoilla ilmoittivat mainitut viipu-
rilaiset pysyvänsä uuden lehden osakkaina.

Johtaja Killinen esitti ^{Kuopiossa} pöytäkirjan, joka oli tehty
Kuopiossa asuvain osakkeenomistajain kokouksessa 7 p. marras-
kuuta. Mainitussa kokouksessa olivat kuopiolaiset osakkaat yksi-
mielisesti lausuneet, "että he ovat kannatuksensa antaneet
tarkoituksella kannattaa "Päivälehden" jatkamista eli saman
ohjelman mukaan toimitettua lehteä, ja olivat osakkaat myös
sitä mieltä, että jos lehden kanta tulisi suuremmassa määrässä
muuttumaan, olisi siitä ^{II} ^I tieto osakkaille annettava, samalla
toivoen, että osakeyhtiön lehden toimituksena pääasiallisesti
olisi "Päivälehden" nykyinen toimitus ja että mainittu lehti

otettaisiin yhtiön lehdeksi".

Vuosi läheni loppuaan ja sanomalehden tilaukselle tärkeä aika oli käsillä. Nyt ei kuitenkaan voitu mitään tehdä, kun yhtiön kohtalon ratkaisu näin lykkäytyi taas kolmeksi viikoksi eteenpäin. Neuvotellakseni maaseutulaisosakasten kanssa ennen yhtiökokousta, päätin tehdä matkoja joihinkuihin kaupunkeihin, joissa oli runsaammin osakkeen merkitsijöitä. Lähdin ensin Viipuriin, mutta siellä sattui minulle onnettomuus, liukastuin iljanteisella kadulla ja katkasin ~~vasen~~ jalkani molemmat sääriluut. Matkani keskeytyi siihen ja minä jäin kuukaudeksi ~~vakaamaan~~ sikäläiseen diakonissalaitokseen.

Marraskuun 29 p. pidetyssä ylimääräisessä yhtiökokouksessa ~~lehti~~ puhetta lehtori A. J. Mela. ~~Siinä~~ otettiin ensin käsiteltäväksi hallintoneuvoston kokoukselle jättämä kysymys yhtiön lehden kannasta tai oikeastaan siitä, mitä perustava yhtiökokous oli ~~hrra~~ ^{hrra} Viljakaisen muistiinpanojen johdosta päättänyt. Kokous päätti nyt, selvittää edellisen kokouksen pöytäkirjan, ~~lehden ohjelmaan otettavaksi seuraavat kohdat~~ ^{että} siitä:

"Lehden tulee olla

vakavasti ja taatusti suomenmielisen ja kansanvaltaisen;

itsenäisen ja kenestäkään yksityisestä erikoisryhmästä riippumattoman;

Lehden tulee itse puolestaan välttää yksipuolisuutta, eikä estää toisin ajattelevia saamasta mielipiteitään julkisuuteen;

kenenkään uskonnollista tunnetta ei lehti saisi loukata eikä tehdä todellista vakuutusta pilan esineeksi."

Ilman mitään kinastusta sovittiin näistä kohdista nyt, kuten edellisessä kokouksessakin. ^{Kokouskirja} "Mutta - sanotaan yhtiön pöytäkirjassa - viimeistä kohtaa käsiteltäessä saapui hra Kivekäs sekä julisti kokouksen ja sen päätökset mitättömiksi, koskei siinä ilmoituksessa, millä yhtiötä oli kutsuttu kokoon, ole mainittu kokouksessa käsiteltäviä asioita, kuten, niin kuin hra Kivekäs koetti tehdä luultavaksi, yhtiön sääntöjen 16 §:n toinen momentti vaatii.

Tähän selitykseen yhtyivät hrat Th K. Löfström ja A. Vuorinen, jotka olivat saapuneet hra Kivekkään mukana kokoukseen.

Tämän johdosta huomautettiin, että kokousta kokoonkut-

suttaessa yhtiön säännöt eivät vielä olleet vahvistetut, että oli kummasteltavaa, ettei hra Kivekäs, joka itse oli puheenjohtajana juuri siinä hallintoneuvoston kokouksessa, minkä toimesta tämä kokous on kokoonkutsuttu, ollut pitänyt huolta ilmoituksen oikaisemisesta, jos hän ~~sen~~ katsoi vääräksi; ettei kokousta alettaessa oltu tehty muistutusta sen laillisuutta vastaan, joten tämä muistutus nyt oli liian myöhäinen; sekä että kokous, ajoissa kuulutettuna, oli yhtä laillinen kuin ensimmäinenkin yhtiökokous.

Hra Kivekkään vaadittua äänestystä kokouksen laillisuudesta, ilmoitti puheenjohtaja, ettei hän enää luullut voivansa sallia sitä, koskei kokousta avattaessa tällöistä muistutusta oltu tehty. Kaikkeen tähän nähden päätti kokous jatkaa keskustelua.

Tätä vastaan panivat hrat Kivekäs, Vuorinen ja Löfström vastalauseensa, viimeainittu sitä paitsi pyytäen päästä irti osakeyhtiöstä. Jonka jälkeen mainitut herrat poistuivat kokouksesta."

Tämän välinäytöksen jälkeen jatkettiin kokousta ilman häiriöitä ja y k s i m i e l i s e s t i (124 osakkeen omist^{ajaa} ja 425 osaketta~~n~~ ollessa edustettuina) tehtiin seuraavat päätökset:

^{toimittaja Kivekälle}
ostaa allekirjoittaneelta "Päivälehti" 20,000 markan hinnasta,

ottaa yhtiön lehden nimeksi "P ä i v ä l e h t i",
lausua hallintoneuvostolle toivomus, että toimittaja Erko tulisi yhtiön lehden päätoimittajaksi,

valtuutettiin Päivälehden silloiset toimittajat ryhtymään yhtiön lehden näytenumeron ulosantamiseen ja kokouksen puheenjohtaja lehtori Mela kutsumaan hallintoneuvosto koolle mitä pikemmin johtokunnan ja päätoimittajan vaalia varten.

Nyt kai oli kaikki niin selvästi ja ratkaisevasti päätetty, ettei mitään rettelöitä enää voinut syntyä! Minä sain kokouksen osanottajilta ^{Wijnurini} innostavan sähkösanoman, jossa tehtiin päätöksistä selkoa ja toivotettiin pikaista parantumista. Se tietysti virkisti melkolailla hieman syngistynyttä mieltäni ja lievensi kiukkuani - sillä kiukustunut minä ^{olin} ennen muuta, en toivoton asemasta. Olin varsinkin kiukuissani siitä, etten päässyt liikkeelle, en saanut olla mukana kokouksissa, joissa

kuitenkin minun yritykseni kohtalosta päätettiin.

Pian alkoikin kuulua, ettei vieläkkään oltu luovuttu puuhasta saada ajetuksi koko yhtiön^{kuin} homma karille ja siten tehdä lehden jatkaminen mahdottomaksi.

Hallintoneuvoston kokouksessa, joka pidettiin 3 p. joulukuuta, olivat läsnä varsinaiset jäsenet Hällsten, Killinen, Biese, Löfström, Äyräpää, Kivekäs ja Vuorinen sekä varajäsenet K. Castrén, Snellman ja Mela. Puheenjohtajana toimi viimeksimainittu ja sihteerinä hra Castrén. Siellä hrat Vuorinen ja Kivekäs jälleen tekivät muistutuksensa ylimääräisen yhtiökokouksen pätevyyttä vastaan, koska siitä muka ei oltu sääntöjen määräämässä järjestyksessä ilmoitettu. Heihin yhtyivät hrat Hällstén, Äyräpää ja Löfström. Vaadittiin taaskin uutta yhtiökokousta pidettäväksi, joka kutsuttaisiin sääntöjen mukaisesti kokoon. Puheenjohtaja ei kuitenkaan katsonut voivansa äänestyttyä tästä ehdotuksesta, koska yhtiökokous oli laillisessa järjestyksessä pidetty ja hallintoneuvoston ensimmäinen tehtävä nyt oli ryhtyä siellä tehtyjä päätöksiä toimeenpanemaan. Puheenjohtajaan yhtyivät hrat Biese ja Castrén.

Pari tuntia asiasta kiisteltyä (hra Kivekäs vaati puheenjohtajaa eroamaan ja hra Vuorista valittavaksi hänen sijalleen), puheenjohtaja keskeytti kokouksen puolen tunnin ajaksi "kun keskustelun alla puheenjohtajan käsityksen mukaan mielet olivat liiallisesti kiihtyneet ja puheenjohtaja katsoi vaikeaksi järjestystä ylläpitää.

Välillä^{myöskin} poistuivat herrat Hällstén ja Löfström, ilmoittaen olevansa estetyt kauemmin viipymästä ja ~~sen~~ sijaan tuli kokoukseen varajäsen Snellman, joka oli alkupuolella ollut estettynä. Hra Mela pyysi nyt päästä vapaaksi puheenjohtajan toimesta, vaan suostui kuitenkin läsnäolevain pyynnöstä siinä edelleen pysymään. Sen jälkeen päätti hallintoneuvosto^{kuin} 5 äänellä 3 vastaan, hylkäämällä hra Vuorisen ehdotuksen kaikkien toimenpiteiden lykkäämisestä siksi kunnes uusi yhtiökokous oli pidetty, ryhtyä toimittamaan johtokunnan ja lehden päätoimittajan vaalia. Vähemmistöön jääneet panivat vastalauseensa tätä päätöstä vastaan ja hra Vuorinen poistui kokouksesta. Yhtiön johtokuntaan tulivat sitten valituksi lehtori A. J. Mela, lakit. kand. K. Castrén ja varat. F. E. Snellman, joista hra Castrén tuli johtokunnan ensimmäiseksi

J. J. 17

puheenjohtajaksi. Hallintoneuvoston kokous keskeytettiin het-
kiseksi johtokunnan kokousta varten. Hetken perästä jälleen
kokoonnuttua ilmoitti johtokunta yksimielisesti päättäneensä
ehdottaa yhtiön sanomalehden päätoimittajaksi Eero Erkon.
Hallintoneuvosto hyväksyi tämän ehdotuksen, kuitenkin pidättäen
oikeuden tarkemmin punnita toimittaja Erkon ehdot. Hrat Äyrä-
pää ja Kivekäs ilmoittivat, etteivät olleet osallisina tähän
päätökseen; ja tahtoi hra Kivekäs samalla saada pöytäkirjaan
merkityksi, että hän ei katso voivansa enää ottaa osaa yhtiön
toimiin, vaan luopuu siitä kokonaan.

*Allekirjoittamien
joulukuuta ilmoittamien
J. J.*

Kun allekirjoittanut edelleenkin oli sairaana Viipurissa,
kutsuttiin asiamieheni, toimittaja E. O. Sjöberg sisälle ja
ilmoitti hän, että "jos hallintoneuvosto ei ole annulleeran-
nut viime yhtiökokouksen päätöstä näytenumeron ulosantamisesta,
ottaa hra E., joka ei ryhdy ratkaisemaan hallintoneuvoston
pätevyyttä päätöksen asiassa, vastaan päätoimittajan viran
ehdolla, että vaali alistetaan uuden, vielä tänä vuonna pidet-
tävän yhtiökokouksen vahvistettavaksi, kumminkin pidättäen it-
sellensä oikeuden lähemmin sopia johtokunnan kanssa palkkaeh-
doista ja muista toimitusta koskevista asioista." Tämän joh-
dosta päätti hallintoneuvosto jättää tarkemman sopimuksen te-
kemisen E:n kanssa johtokunnalle.

Puheenjohtajansa ehdotuksesta päätti hallintoneuvosto
sitten kutsua kokoon osakkeenkirjoittajat ennen vuoden loppua:
a) valitsemaan uusia jäseniä niiden sijalle, jotka olivat il-
moittaneet tahtovansa erota hallintoneuvostosta sekä b) vah-
vistamaan päätoimittajan vaalia.

Vasta tämän jälkeen pääsi Päivälehdden toimitus julkaise-
maan näytenumeron ja tilausilmoituksen seuraavata vuotta var-
ten. Ne ilmestyivät 5 p:nä joulukuuta. Kaikki muutkin toimen-
piteet ensi vuotta varten, asiamiesten hankinta j. n. e. oli
täytynyt lykätä siksi kunnes olisi päästy selville miten yh-
tiön puuhan lopulta kävi. Ennenkuin näytenumero saatiin julkais-
tuksi ja asiamiesverkko järjestetyksi, oli paras sanomalehtien
tilausaika jo loppuun kulunut. Mutta kaikessa tapauksessa toi-
mittiin nyt jo sentään varmallalla pohjalla, vakuutettuina siitä,
että uusi yhtiö nyt jo kesti kaikki hajoitusyritykset, tuli
niitä mistäpäin tahansa.

Yhtiökokoukseen 22 p. joulukuuta 1890, jossa oli edus-

tettuna 542 osaketta ympäri maata, eivät "separati^oitit" lain-
kaan saapuneet. Hallintoneuvostosta eronneiden sijaan valit-
tiin uusia, niin että siihen nyt tuli kuulumaan seuraavat
jäsenet: maaseudulta hrat K. Killinen, D. V. Åkerman ja F.
Neppenström; Helsingistä hrat O. Lang, J. N. Bärnlund, K.
Castrén, O. Savander, A. Järnefelt ja ⁸F. G. Snellman. Vara-
jäseninä hrat O. Thylin, S. Kanninen ja F. Varén.

Yksimielisesti hyväksyi kokous hallintoneuvoston toimit-
taman Päivälehd^{le}en päätoimittajan vaalin. Ja kun sitten vielä
oli hyväksytty tulo- ja menoarvio vuoden 1891, voitiin koko-
uksesta erota siinä vakaumuksessa, että "Helsingin Suomalainen
Sanomalehti Osakeyhtiö" nyt vihdoinkin oli lopullisesti perus-
tettu ja Päivälehd^{le}en jatkaminen taattu.

Tähän saatan lopettaa nämä muistelmat ja referaatit
Päivälehd^{le}en syntymästä. Se mikä nyt seuraisi, ei enää olisi sen
synnytystuskain kuvaamista. Vaikeudet ja vastukset eivät suin-
kaan loppuneet yhtiön perustamisella. Lehden äskeiset ystävät
jatkoivat agitatsionia lehteä vastaan vieläkin, vaikka yhtä
huonolla menestyksellä. Merkitsemiään osakkeita eivät he lu-
nastaneet. Ja he veivät mukanaan kaikki tamperelaiset sekä
osan viipurilaisia. Kaikkiaan laskimme menettäneemme ^{menetimme me} hra
K:n eron kautta noin 20,000 mkaa osakkeissa, ^{1000 osakkeita kieltäytyivät mitään maksamasta} mutta tämä summa
merkittiin ennen joulukuun 22 p:n yhtiökokousta uudelleen,
niin että 100,000 mkan määrä oli kaikessa tapauksessa kirjoi-
tettu yhtiön alottaessa toimensa. Mutta meille oli tästä ret-
telöstä epäilemättä hyötyäkin: pääsimme sen kautta osakkaista,
jotka ilmeisesti olivat liittyneet meihin väärinkäsityksestä
eivätkä asiallisesti olleet meidän eikä lehtemme kannalla,
~~vaan olisivat varmaankin vaatineet viimeainittua toimitetta-~~
~~vaksi toiseen suuntaan.~~

Eräät luopuneista osakkaista perustelivat maksukielto-
aan sillä, että eivät tahdo olla maksamassa "tähänastisen
Päivälehd^{le}en velkoja", joka muka tapahtuu, kun oli päätetty
suorittaa allekirjoittaneelle lehden ^{luovut} siirtämisestä 20,000
mkaa. ^{Jokapäiväisen sanomalehden starttaaminen} ~~Sanomalehtiasioita tunteva käsitti kuitenkin tuon moit-~~
teen aiheettomuuden. Jokapäiväisen sanomalehd^{le}en starttaaminen
pääkaupungissa tuli jo silloinkin, 25 vuotta sitten, maksa-
maan niin paljon, että P-lehdestä suoritettu hinta oli vain
pieni osa niistä menoista, jotka lehden ensimmäinen vuosi to-

dellisuudessaan perustajilleen tuotti. Vaikka sekä Aho että allekirjoittanut eivät koko ensimäisenä vuonna kantaneet leh-
destä mitään palkkiota eikä palkkaa - edellinen uhrasi kui-

Muttu
Vuoden 1891 alusta muutteli Päivälehti. Ka-
mulehdus, suurem. koostaan muuttam. ja fai-
lisiin vakinaisiin työvoimiin. Wasta sen jälkeen
jatkettiin se edes jossain määrin työllä, täyden-
myöksiin uutislehden tehtäviin. Seitä lehtiin
sen lta lausijakunta kesäkuu. Vuosi vuodelle
samalla kun pöytätyötä vaitiin vähittä ja vähitään
lausijakunnan yhtiön kesäkuun vastineiden mukaan

ikaansa ja jälkimäinen
io sentään noin 64000
n perustajat, osakkeita
man edestä, mikä meille
ni ja ensi vuoden työn
vuoden lopussa noin
in 25 vuoden kuluessa
ttain pienet verraten
tetut yritykset Helsin-

yhtiön haltuun jouduttuaan tuotti Päivälehti vieläkin
kuutena ensi vuonna tappiota seuraavasti:

v. 1891	Smk. 68,934:45
" 1892	" 20,227:73
" 1893	" 16,575:37
" 1894	" 9,537:55
" 1895	" 4,244:37
" 1896	" 3,970:20
"	123,489:67.

Voidakseen nämä tappiot kestää, täytyi yhtiön osakepääomaa lisätä
ens^{uo}i vuodelta, niin että 1896 oli Smk. 150,775:-- Vasta 8:tena
elinvuotenaan, v. 1897, tuotti lehti voittoa Smk. 7,550:67.
Seuraavana v^{uome} 1898, oli voitto 10,088:77. Mutta sitä seuraavana
vuonna kohtasi lehteä ensimmäinen 3 kuukautta kestänyt lakkau-
tus, josta johtui että yhtiön kirjanpäättös v:lta 1899 osoitti
taas tappiota Smk. 6,464:62. Ja sen jälkeen tuli lakkautuksia
tappioineen toinen toisensa jälkeen. Yhtiön osakepääomaa täy-
tyi lisätä sitä mukaa, mutta osakkeiden myönti kävi vuosi vuo-
delta vaikeammaksi. Kun sitten Päivälehti 1904^v lopulta kokonaan
lakkautettiin, oli sen osakepääomakin loppuun kulutettu. Sen
jatkoa suunniteltaessa täytyi ajatella uutta yhtiötä sitä kan-
nattamaan, ja silloisten paino-olojen vuoksi perustettiin niitä
kaksikin, toinen otti haltuunsa kirjapainon, toinen sanomaleh-
den. Sen jälkeen paino-olot kuitenkin muuttuivat. Sanomalehdet
ovat saaneet nauttia melkein täydellistä sanavapautta, valti-
ollinen elämä maassa on vilkastunut ja Päivälehd^{kin}en monivuotinen
työ ahtaissa, tukalissa oloissa alkoi vihdoinkin kantaa hedel-

Seurina

dellisuude

allekirjoit

destä mitä

tenkin lel

kaiken ty

mkaa. Sit

uudessa y

lehdestä,

palkkioks

60,000 ma

tekevät m

niihin, j

gissä ova

Yht

kuutena e

dellisuudessaan perustajilleen tuotti. Vaikka sekä Aho että allekirjoittanut eivät koko ensimmäisenä vuonna kantaneet lehdestä mitään palkkiota eikä palkkaa - edellinen uhrasi kuitenkin lehden hyväksi suurimman osan aikaansa ja jälkimäinen kaiken työnsä - nousi ensi vuoden tappio sentään noin 64000 mkaa. Sitäpaitsi merkitsimme me, lehden perustajat, osakkeita uudessa yhtiössä suunnilleen saman summan edestä, mikä meille lehdestä ^{perustamisesta} maksettiin. Perustamisvaivojeni ja ensi vuoden työn palkkioksi jäi minulle sittenkin 1890 vuoden lopussa noin 60,000 markan velkataakka, jonka kerotkin 25 vuoden kuluessa tekevät melkoisen summan. Tappiot verrattain pienet verraten niihin, joita samanlaiset myöhemmin aloitetut yritykset Helsingissä ovat tuottaneet.

Yhtiön haltuun jouduttuaan tuotti Päivälehti vieläkin kuutena ensi vuonna tappiota seuraavasti:

v. 1891	Smk. 68,934:45
" 1892	" 20,227:73
" 1893	" 16,575:37
" 1894	" 9,537:55
" 1895	" 4,244:37
" 1896	" 3,970:20
	" 123,489:67.

Voidakseen nämä tappiot kestää, täytyi yhtiön osakepääomaa lisätä ^{vuos} ensi vuodelta, niin että ^{se} 1896 oli Smk. 150,775:-- Vasta 8:tena elinvuotenaan, v. 1897, tuotti lehti voittoa Smk. 7,550:67. Seuraavana v. ^{uusi} 1898, oli voitto 10,088:77. Mutta sitä seuraavana vuonna kohtasi lehteä ensimmäinen 3 kuukautta kestänyt lakkautus, josta johtui että yhtiön kirjanpäättös v:lta 1899 osoitti taas tappiota Smk. 6,464:62. Ja sen jälkeen tuli lakkautuksia tappioineen toinen toisensa jälkeen. Yhtiön osakepääomaa täytyi lisätä sitä mukaa, mutta osakkeiden myönti kävi vuosi vuodelta vaikeammaksi. Kun sitten Päivälehti 1904 ^v lopulta kokonaan lakkautettiin, oli ^{yhtiön} sen osakepääomakin loppuun kulutettu. Sen ^{Lehti} jatkoa suunniteltaessa täytyi ajatella uutta yhtiötä sitä kannattamaan, ja silloisten paino-olojen vuoksi perustettiin niitä kaksikin, toinen otti haltuunsa kirjapainon, toinen sanomalehden. Sen jälkeen paino-olot kuitenkin muuttuivat. Sanomalehdet ^{ovat} saaneet nauttia melkein täydellistä sanavapautta, valtiollinen elämä maassa ^{on} vilkastunut ja Päivälehden ^{kin} monivuotinen työ ahtaissa, tukalissa oloissa alkoi vihdoinkin kantaa hedel-

Seurina

miä. Nykyinen Päivälehti, Helsingin Sanomat, on suurin ja enin levinnyt suomenkielinen, "porvarillinen" sanomalehti maassa. Sen taloudellinen asema on vakava ja sen vaikutuskin edeltä-
jäänsä verraten ^{monin verran} luonnollisesti paljon suurempi. Mutta sillä olisi tuskin nykyistä ^{tilaa ja määrää} levikkiään, asemaansa ja vaikutustaan ilman 1889 vuoden alotetta ja seuraavain 15 vuoden itsepin-
taista ponnistelua.

Helsingissä on sitä ennen ja sen jälkeen perustettu monta sekä suomen- että ruotsinkielistä jokapäiväistä lehteä ja useat niistä ovat jonkun vuoden kuluttua jälleen kuolleet, vietyään ensimmäisinä elinvuosinaan jo monta vertaa suurempia ^{Kun} summia kuin Päivälehti koko monivaiheisen elämänsä aikana sil-
loisissa tukalissa ^{lo} sensuurioissa. Kun lehti sittenkin pysyi elinvoimaisena viimeisiin asti, osottaa se, että sillä oli tukenaan hyvä ja ^{elinvoimainen} oikea aate, jonka edestä kannattaa työskennellä ja tehdä uhrauksia.

johtajanaan ja